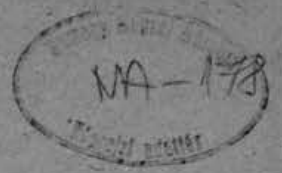

NA-178

Somogy megyei Múzeum
Néprajzi Adattár

író: Geosits Lajos

írási ideje: 1954

Tautalau; Monografia

2 hely; Helyi Monografia

Földrajzi rajzok; Tokyfalva

Botanika; XXVIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

feltalálás

írás ideje: az egyes ltr. 1955. június első

193.

Tótújfalu község monográfiája.

VH 27/1.
NA - 178
Kaposvári járási hivatal

I. A község fekvése helyzete:

Tótújfalu Magyarország déli határán, a Dráva balpartján, a Drávától mintegy 700 méterre fekszik. A folyóhoz vezető földút két oldalán, utcás településű. - Fentieket az 1. számú térképvázlat szemlélteti. - A község eredeti helye nem ez, hanem innen keleti irányban, mintegy km-re lévő 107 m. tengerszintfeletti magasságot elérő, u.n. "temetődomb" környéke. Az itteni falu olyan nagyobb tanyai település volt az erdőség közepén. Innen települt a mai helyére az ugyancsak 107 magasságuk Drávára merőlegesen futó dombok - "templomdomb" - déli oldalára. Ezen áttelepülés okát az öregek abban látják, és magyarázzák, hogy a törökök kiűzése után itt építették a földesur a mai templomdombon egy kápolnát s ide építették ezután házaikat is, mert a régi házak a török uralom alatt elpusztultak. Nagyobb a valószínűsége annak a feltevésnek, hogy azért települt át a község, mert a régi hely - mármint a temetődomb - kisterjedelmű s így az árvízveszély nagy volt, s a nagyobb terjedelmű templomdomb nagyobb biztosítékot nyújtott s egyben közelebb is van a Drávához s ez pedig lényeges lehetett a halászat szempontjából.

A község 0.6 k2. területen fekszik. Legnagyobb utcája a Szabadság utca, kelet-nyugati irányú, Petőfi utca északi-déli irányú, Dózsa utca ezzel párhuzamos. Teljesen új, 1945. utáni házhely juttatás után létesült a Rákosi utca, a községtől nyugatra, a Dráva felé húzódik.

A község határához 2080 kat. hold föld tartozik. Ebből 1215 hold szántó, 166 hold legelő, 109 hold rét, 477 hold erdő és 40 hold a kertek területe. A község lakosságához mérten a terület kicsi, bizonyítja az is, hogy a község több dolgozója Lakócsán, Potonyban, Szentborbáson, vagy akár Gárdonyban is művel bérletföldet.

Tótújfalu eléggé el van zárva szomszédos községeitől. Kövesútja a községnek ugyanis nincs. Ha a község központjától nyugati irányban vezető földúton - a Szabadság utcán végig - elhagyjuk a községet, 4.5 km. ut után elérkezünk Lakócsa községbe, ha pedig ugyancsak földúton Dózsa utcán végig déli irányban megyünk kanyargós úton elérkezünk a másik szomszéd községbe: Szentborbásra. Harmadik községbe északi irányban haladva a Lugi erdő mellett jutunk el. Potonyból is és Lakócsáról is már kövesút vezet a vasutállomásra, Kastélyosdombóra, vagy Dráfafókra. Kastélyosdombó vasutállomás községünkötől 3 km-re van, e vasutállomást használja a község. Innen vonaton juthatunk el járásunk székhelyére, Barcsra, Kastélyosdombóról 15 km. az ut. Megyénk - Somogy megye - székhelye Kaposvár, 72 km-re van Tótújfalutól.

Amint látjuk, községünk meglehetősen távol fekszik minde nagyobb helyiségtől, főképp várostól. Járási és megyei székhely is távol fekszik községünkötől. Közelebb város, nagyobb kulturhely nincs. Mindez sok mindent magyaráz a község népének, főképpen kulturális vonalon elfoglalt helyéről.

II. A község multja, nevének eredete:

Mint hazánk legtöbb helyiségének multja és eredete Tótujfalu eredete és évszátados multja is a sűrű köd homályába vész el. Amit mégis megtudunk róla, az némileg eligazít a sötét homályban.

Tótujfalu eredete és multja nagyvonásokban a következőkben láttatja magát:

Eggrégibb elnevezését Ujfalu alakjában találjuk meg, 1479-ben, 1485-ben és 1495-ben.

Hogy miért kapta ezt a nevet - Ujfalu - , annak némi magyarázatát a következőkben találjuk meg: Szentborbáson a 3 km-re fekvő szomszédos községben a XIII. szd. elején a Pannonhalmi apátságnak nagyobb birtoka volt, amint ezt a Hóman-Szekfü: Történetében közzétett térkép igazolja /II. kötet 80. oldala után./ Nagyon valószínű, hogy a nagyobb birtoktest mellett kolostor is állott. Marmost feltételezhetjük, hogy az apátsági birtoktesthez hozzátartozott a mai Tótujfalu területe is. Hogy pedig ennek a területnek nevet is adjanak, kézenfekvő volt az Ujfalu elnevezés, miután a falu elsődleges nevét már a maga számára Szentborbás lefoglalta.

Ezzel a felfogással nem ugyan ellentétben, de új adatokkal bővítve hallunk új adatot a földesurra vonatkozólag Szeghalmi Gyula: Dunántúli vármegyeek című könyvében. Eszerint a középkorban földtehetjük jóval a XIII. szd. eleje után községünk Bares tartozéka volt. Ennek értelmében aztán a barcsi földesur birtokolta Tótujfalu birtokát is. Ez a földesur minden valószínűség szerint eredetére nézve Pozsonyi származású volt, amennyiben az itt jelzett Szeghalmi monográfiában mind Bares, mind Tótujfalu előtt ott találjuk a P o s s . előnevet, ami nem más, mint a Pozsony városából származó földesurnak származását megjelelő város rövidítése.

Az utóbbi elgondolása nagyon is ingatag, valóságát nagyon erősen megindgatja dr. Csánki Dezső: Somogyvármegye monográfiája című könyve 1914-ből, amelyben hivatkozik az 1660. pannonhalmi apátság dézsmaváltás jogára, ahol aztán arról történik említés, hogy Tótujfalu a Székesfehérvári custodiatus és Istvánffy család birtoka.

Igy aztán előnyt kell adni annak a véleménynek, amely azt mondja, hogy Tótujfalu valamikor tényleg a szentborbási pannonhalmi apátság birtokrésze volt s ezért is ezen az alapon követeli a maga számára a dézsmajogot, jóllehet arról már mit sem tudunk, hogyan került el ez a birtoktest a szentborbási birtoktól, és ugyanakkor a pannonhalmi apátságtól is ugyanakkor új tulajdosok kezébe.

Teljes bizonytalanságban vagyunk Tótujfalu török hódoltság alatt átvészelt életére vonatkozólag. Legközelebb akkor jutunk el az igazsághoz, ha feltételezzük, hogy az előbb népes község szinte teljesen kipusztult. Erre nézve némi alapot szolgáltat dr. Csánki Dezső: Somogyvármegye monográfiája, amelyben arról ír a szerző, hogy a török megszállás megszűnte után, de már jóval később 1713-ben csak öt háztartást irtak össze a községben.

A. /K Ö Z S É G Ü N K M i é r t k a p t a a T Ó T U J F A L U n e v e t ?

Hogy a község 1726-ban a Zsli-szentjakabi apátság birtoka lesz, arról már biztosabb adataink vannak. Az apátság megkezdte a község betelepítését, amint dr. Csánki mondja említett munkájában tótokkal. Szeghalmi erre vonatkozólag mást véleményét kockáztat meg:

"S csak a XIII.sz.d.elejen települt újra római katolikus vallású horvátokkal." Minden valószínűség szerint Szeghalmi álláspontja áll közelebb az igazsághoz, az itt szinte szomszédságunkban élő másik hét horvát község őseit szintén horvátok és nem tótok. Miért telepítettek volna éppen ők máshonnan, ha ez így volna, akkor a nép nyelvében ennek a különbségnek a jelei bizonyára meg volnának még most is, amint azonban egyáltalán nem lehet felfedezni. dr. Csánki valószínűleg ott írta el magát, hogy nem volt kellő figyelemmel arra tényre, hogy Horvátországnak a Dráva és a Száva között elterülő részét valamikor **T ó t o r s z á g n a k** hívták. Horváth Mihály: Magyarország történelme I. kötetének 2 325 oldalán ugyanis ezt olvassuk: "Tudjuk, hogy I. Béla király, László atyja, Ilona lányát Zvonimir horvát főnöknek adta hitvesül, vele együtt hozományul Tótországot, amely a Dráva és Szávák között terült el."

Ez a tény világosan beszél arról, hogy nem tótokat ~~xxx~~ telepítettek le a török időben teljesen kipusztult Tótujfalu község helyére.

A régi időben egyszerűen csak Ujfalunak nevezett községünket miért nevezték el Tótujfalunak: ez a telepítés világos fényt derít rá. Tótországból áttelepített horvátok házták magukkal a nevet. De miért nem elégedtek meg egyszerűen a régi elnevezéssel: **U j f a l u v a l**? Meg van a maga oka: a közelben van még másik két Ujfalu, Magyar- és Német-ujfalunak nevezték őket. Világos megkülönböztetés okából adtak neki tehát kővitett nevet s természetesen Tótujfalu nevet.

Hogy miért éppen horvátokat telepítettek ide a Drávántuli részre? Nagy a valószínűsége, hogy mint egyházi földbirtokos elsősorban katolikus munkásokat, jobbágyokat telepített birtokára, ugyanakkor a mai Kétujfaluba beolvadt akkori Németujfalu és Teklafalu birtokosai, kik németek, németeket telepítettek birtokaikra.

B./Községünk múltja, történeti fejlődése napjainkig:

Amint az előbbieken láttuk, Tótujfalu régi település, mármost lássuk kialakulását hiteles adatok és az idősebbek elbeszélés alapján.

Amint Hóman-Szekfű: Történetében kitűnik, már a XIII.sz.d.elejen települést találunk a mai Tótujfaluban. A lakosság száma, a település nagysága még ismeretlen. dr. Csánki: Somogyvármegye monográfia című munkájában utasítást találunk 1660-ban a községre, de a lakosság számára vonatkozó adatok még nem ismeretesek. 1715-ben a fenti mű szerint 5 háztartásból áll csupán a község. Nagy a valószínűsége, hogy a török uralom előtt több is volt, habár nagy településre nem volt lehetőség, mert a mai kultúrterület /művelt terület/ nagyrésze - amint a későbbiekből látni fogjuk - mocsaras sáros és erdőborította. Minden jel arra mutat, hogy földesur által telepített jobbágyokból alakult ki a falu. A törökök kiűzése után horvát nyelvű katolikus vallású jobbágyokat telepít birtokára az akkori földesur, a Dráván túlról. 1

1867-ben 58 házzal van, a házak favázás, füzágakkal befalt és besárolt falakkal, padlózata döngölt föld, kicsi ablakokkal. A föld teljes egészében 1867-ig az uraságé, a Zselicszentjakabi apátságé. Ekkor - tehát 1867-ben - adja ki kis részét haszonbérbe a község dolgozóinak. A szájhagyomány szerint az árvíz 1765-ben elönti a falut, csak a templom és az erdőszaki domb látszik ki a vízből, úgyhogy az erdőslak kemencéjében állandóan sült a község lakosai részére a kenyér. A víz hamar elvonult. Ezután épül a védelmi töltés, melyet általában horvát szóbol eredő böntnek nevezünk. A töltést kubikusok és rabok építették. Nem volt a Dráva mindig ilyen mosható, hisz kenyérkereseti forrása is volt a község lakói egy részének. Például halászat, vizimalom, révközlekedés a tulsó oldalra.

1848-ban Jellasics csapatai itt is járnak. A horvát nyelvű lakosság ellenük szegül. Rácoknak nevezi őket s ma is nagy sértés számba megy az, ha valakit rácnak neveznek. A szabadságharccal kapcsolatban egyéb adat nem áll rendelkezésre.

Az 1900-as statisztikai adatok alapján a községben már 654 lakos él. Az 1900-as években rabok és foglyok jelennek meg ismét a község határában lévő drávai fűzeserdőben. Idejövetelük célja a fűzeserdő kiirtása. A fát uszályon szállítják el. Erre utal a fűzes mai neve is, R a b h á z i - f ü z e s .

1914-ben csak öt szilárdfalú /tégla, kő/ ház van a községben. Az erdős-lak, Bunyevác Antal, Bunyevác József, Bunyevác Vince és Virovác József háza. A többi ház favázás, sározott ház. A lakosság még nem ismeri a zománc edényt, csak a cserépedényt használja. A földművelők oly szegények, hogy kukorica kenyéren élnek, hus ugyanakkor bőven van, mert állataikat nem tudják eladni, értékesíteni, már a rossz szállítási viszonyokból kifolyólag sem. Az 1914-18-as első világháborúban a község lakói közül 32 haltak meg, főleg az olasz fronton.

1919-es tanácsköztársasági megyeértekezleten Horváth György és Horváth Mihály képviselték a községet. A község szerb megszállás alá kerül. Ez idő alatt és kivonulásuk után is magyaroknak vallják magukat a község lakói. Ezen megszállás nyomai ma is látszanak. A szerb uraknak az volt az első dolguk, hogy minél többet el tudjanak szállítani a tuloldalra, gazdaságukat növelni. A Lugi érdőnek így tekintélyes részét ekkor vágatták ki a község lakóival. A kivágott fának a törzsrészét elszállították, míg a tuskók és ág a kitermelőnek maradt. Az erdő nagyrésze így kipusztult, de a község épült. Ugyanis fája mindenkinek bőven volt, úgyhogy igen sokan téglavetéssel és égetéssel megszerezték az építőanyagot s így az épületfához most már a téglanyag is megvolt. Ebben az időben szerzett anyagból a község két-három éven belül szinte újjáépül. Az erdő ezen kiirtott részét ma is szerbirtásnak nevezzük.

A Horthy rendszer alatt a gazdasági helyzet Tótujfaluban még rosszabb volt, mint az ország magyarlakta vidékein. Kettős elnyomatás alatt él a község népe. Gazdasági elnyomatás mellett nemzetiségi elnyomatásban is része volt. Lássuk a gazdasági helyzetet. 11 gazda 10 holdon felüli birtokkal rendelkezik. 10 gazdának van 5-10 hold közötti birtoka. 55 gazda 5 holdon aluli míg 53 nincstelen agrárproletár. A község szántóterületének nagyrésze 538 hold még mindig a Zselicszentjakabi apátság birtoka, amit a parasztság bérel. Igásállata kevés gazdának van, így a bérlet 30-35 "nagyobb" gazda kezébe kerül. A többi birtokos, agrárproletár hónapszámba kényszerül, úgyhogy a 12 hónapból hat hónapot sokszor 50-60 km-re is valamely nagybirtokon tölti. Az eddig iparral foglalkozott gölönésérektéglások kivándorolnak a községből. A Nagyatádi féle földreform sem hozott semmi jobbat. Igen találóan jellemzi a következő mondás, ahogy ezt a földreformot itt jellemezték: "Zá fillér szvástó." Magyarul annyit jelent: fillérért ~~xxxxxx~~ ~~xxxxxx~~. Ugyanis a községben mind-össze nyolc házhelyjuttatás volt.

A község lassu kihalás képét mutatja, ha figyelembe vesszük a lakosság számaadatait. Mint már fentebb jeleztem, 1900-ban 654 a lakosok száma, míg 1930. évi népszámlálási adatok szerint 617.

Roszsabbá vált a helyzet a háború alatt. 1944. november 13-án a németekkel szövetkezett nyilasok parancsba adták, hogy a község állatállományát, hogy ne kerüljön az oroszok kezébe, hajtsák el Darányba. A község népe nem tett semmit a parancs végrehajtására. Jön a komolyabbnál komolyabb felszólítás, de jön a rendszer támasza, a csendőrség is, bár már ők is csak a saját bőrükre gondolnak, mert már hallatszanak a szovjet csapatok ágyui.

1944. december 2-án délután 3 órakor megjeleni községünkben az első szovjet katona. Föllélegzik a nép. Még nem hisz, csak lassan enged merevségétől. Nagy az öröm május 9-én, a háboru befejezéskor.

Bár a községet és a Dráva menti területet felszabadították, a front Babócsa előtt kb. félévig megállt s a Dráván túli terület német ellenőrzés alatt állt. Ezért községünk bolgári lakosságát is belsőbb területekre telepítették át. Bolgár katonák, valamint partizán egységek tartották megszállva ezeket a részeket, a németek a Dráván túlról több ízben tüzéséggel, aknavetővel lőtték a falut, egy ízben a templomtornyot is találat érte. Az iskola termeiben katonai kórház volt berendezve. A németek esetenkénti légitámadása alkalmával gyújtóbombával felgyújtották virovác József és Bunyevác Vincéné házáat, azonban a tűz továbbterjedését megakadályozták.

A lakosság április 25-én három hónapi távollét után visszaköltözik a községbe. Megindult az élet. A mult elnyomásának hatása még meglátszik a lakosságon. Félve és egyben remélve várja, vajjon igaz lesz-e a hirdetett földosztás, óvé lesz-e a föld, amit eddig másnak művelt. Igaz volt!

118 földigénylő gazda jelentkezett. Ezek 6 holdon aluli gazdák, vagy teljesen nincstelenek. Felosztásra kerül 538 kat. hold föld, ami a Zselincsenti jakabi apátság tulajdona. A 118 földigénylő birtokát 6 kat. holdra egészítik ki s ezen felül minden gyermekre még 1 hold föld jut a földosztás során. Megváltozik a község képe is. Közigazgatási ügyben nem kell már a "jegyző urhoz" menni Lakócsára, helyben a tanácsnál intézhet el a gazda mindent. 1952-ben ártézi kutat kap a község. Az eddig rosszul felszerelt egyházi iskola teljesen új iskolai berendezést kapott. 1952. őszén bevezetik a községbe a villanyt. 1951. tavaszán termelőszövetkezeti csoport alakul a községben 42 családdal. A tagság nagyrésze nem meggyőződésből lépett be a csoportba s az új kormányprogram megjelenésével a csoportból a többség ki is lép. A tszcs. csoport jelenleg 10 családdal, 87 hold földön gazdálkodik, igen jó jövedelemmel, de ugyanakkor az egyéni gazdálkodók terméseredményei is jobbak, mint azelőtt. 1953. tavaszán kulturotthont kap a falu. Több mint 140.000 Ft-os költséggel építik fel. Fentiek bizonyítása alapján is látjuk, hogy az elmúlt 10 év alatt többet kapott a község, mint előbb évszázadokon át.

III./A lakóhely természetföldrajza:

I. Felszín:

Községünk és határa elég mélyen fekszik. Ennek következménye, hogy a drávai áradások itt-ott nagyobb mocsarakat, sásos területeket állandósítottak. A régebbi időben ezek a kisebb nagyobb tavacsok valószínűleg hozzájárultak a tartozékai voltak községünk jellegzetes képéhez. Munkánk mellett, a foglalkozások jórészt, építkezést, egyes ~~híreket~~ vonatkozásban a ruházatközpont is befolyásolták. Arról nem is kell szólni, hogy a Dráva medre egyszer is mindekorra elvágta annak lehetőségét, hogy községünk határa déli irányban terjeszkedjék. Ha arról nem is szólunk, hogy a Dráva áradásai következtében nem egy alkalommal lényegesen is változtatta medrét, aminek következtében nem egyszer bizonyos földdarabokkal községünk határa bővült, máskor meg fogya kozott, amennyiben a határvonalat mindenkor a Dráva medre állapította meg. /A Dráva medrének változásairól a vízrajznál bővebben is kitérek s ezt ismer tetem./

Amint már a község helyzeténél ismertettem, a község az u.n. templomdomb vonulaton fekszik, kivéve a délre nyuló Petófi és Dózsa utcát. A templomdomb 107 méterre van a tengerszintje fölött. Ugyancsak a keleti irányban húzódó dombocskák sorozata tartozik a templomdombtól mintegy 1 km-re fekvő 107 m. tengerszintfeletti magasságu temetődomb. Az említett két magasabb kiemelkedés között ~~is~~ van a szőlősdombnak nevezett 105 m. tengerszintfeletti magasságu domb is. A felsorolt dombok 8-10 m-rel magasabbak a határ egyéb területeinél. A Petófi és a Dózsa utca már az alacsonyabb területre terjed ki. A szájhagyomány szerint e két utcában 350-400 évvel ezelőtt épült házak oszlopokra épültek, hogy a víztől így védjék meg. Ma már ennek nyomát sem látjuk, mert idő folyamán feltöltötték e területet. Még ma is évente 10-15 kocsi földet hoznak a gazdák udvaruk feltöltésére, az utca végén lévő gödörből, mit Ledina elnevezéssel ismernek. /Ledina - magyarul: rét, legelő./

Három ilyen gödör is van, a gödrök a két méter mélységet is meghaladják. Egyenként 50 x 100 méter területűek. A hagyomány szerint régi tó maradvány az egyik - a legnagyobbik - a középső Ledinát a valamikor virágzó gőloncsér és téglás kézművesek termelték ki edény illetve téglagyártásra.

Földművelésre használt terület 95-100 m.-re van a tengerszintje felett. Lanka és Adicza dülő szántóföldjein húzódik végig 1 méter szintkülönbséggel a hagyomány szerinti régi Dráva medre, sásos, nádas rétje. Ezen kiemelkedik a felszínből a bönt. Pontos adatunk nincs arról, hogy ez a védelmi töltésmikor emeltetett fel hol több, hol kevesebb 100 méterre a Dráva medrétől, hol több, hol kevesebb méternyi magasságra, ahogy az eredeti felszín megkívánta, megközele litó adataink azonban vannak az építéséről. Egy mérnök állítólag látott olyan térképet Mária-Terézia uralkodásának első éveiből, amikor a térkép a bönt létezését még még nem tüntette fel. Egy későbbi térkép ugyancsak Mária-Terézia idejéből, de már uralkodásának utolsó éveiből, melyet szintén látott, feltünteti a böntöt is. Ez a meglehetősen bizonytalan, de nagyon valószínűnek látszó közlés kétséget kizárólag arról értesít, hogy az árterületet elzáró védelmi töltést az 1750-es esztendő körül emelték. /L. október 1-re elkészülő dombor művi térképet./ Feltehetően a kérdést, miért emelték a böntöt 1 km. távolságra is a Dráva medrétől. Erre a válasz a vízrajznál található meg.

2./ Vízrajz:

2./V I Z R A J Z :

A község déli határát érintve folyik a Dráva, a falu szélső házaitól 7-800 méterre. A folyó fontos ezerepet töltött be a falu életében. Nem is olyan régen, amikor még területileg és közigazgatásilag is egyek voltunk Horvátországgal, a Dráván keresztül az érintkezés nagyon gyakori és közvetlen volt a horvátokkal, főképpen a Dráva közelében fekvő községekkel és városokkal. A Tótujfaluiak élénk gazdasági és kereskedelmi összeköttetésben voltak a Dráván túli helyiségekkel. A Bréskának nevezett résznél volt a rév állomás. A községből igen sokan jártak át napszámba, sőt hónapszámba is. Tótujfalu község határában kilenc vizimalom volt a Dráva partján. A parttól nem messze csárda is volt, az átmenő és az idejövő kereskedők nagy mulatozó sokat csaptak itt. Újabb korszak állott be ezen a téren az első világháború után: Magyarország és Horvátország elváltak egymástól. Országhatár húzódik most ott, ahol azelőtt csak a Dráva jelezte, hogy itt két nép él egymás mellett.

Lássuk a Dráva jelenlegi medrének kialakulási történetét. Valamikor, kb. 250-300 évvel ezelőtt a Dráva medre nem a mai meder volt. A mellékelt térképen a pirossal jelzett rész az "O"-meder. A kettessel jelzett szakaszt 100 évvel ezelőtt ásták, alig 4-5 méter szélességben, így a víz rövidebb, könnyebben járható utat kap és az átépített keresztgát /lásd vizrajzi térképen/ fokozatosan átszorította a medret a jelenlegi Drávamederbe. 60-65 évre rá ez a volt kanális oly szélessé mosódik, hogy 1902-ben már az átvágás, a "kanális" hajózható. A régi meder feltöltődik, iszapododik, ma már a nyári hónapokban teljesen száraz, sásos, nádas terület. Ez a magyarázata annak, amit a mellékelt térkép-vázlaton is megállapíthatunk, hogy a bönt /töltés/ miért érült olyan messze a Dráva parttól. A bönt /töltés/ következménye népünk életére áldásos volt. A Dráva szabályozásával a bönt létezése mellett medrét immár többé nem változtatta, mint évtizedenként azelőtt, hanem maradt a maga útján. Községünk határából jórészt eltűntek a mocsarak, el a kisebb nagyobb tavacsok. Biztonságba kerültek a község földjei és maga a község is. A Dráva vizének ilyen megzabolázása általában az árvíz veszedelmét a lehető legkisebb terjedelműre szorította vissza. Csak nagyon ritkán lehet arról hallani, hogy nagyobb árvíz háborította a község népet. 1914-ben szeptember hónap közepén áradt ki a Dráva oly veszedelmesen, hogy a talajvíz szinte falunk szélső házait is megközelítette. A legutóbbi árvíz veszedelmének meg szemtanúi voltunk 1951. június elején nyaldolsta nagyon veszedelmesen a víz a bönt magas partját. Az árterületen kívül baj azonban ezúttal nem következett be másutt.

Állandó tavunk is van, a Ledina. A község déli részén terül el, 50 x 105 méter területen. A tó vizét a község gazdasszonyai mosáshoz használják, mégpedig úgy, hogy padot helyeznek a vízbe s azon állva a vizet emártogatva a ruhát, majd padhoz ütögetve, paskolva mossák. Télen léket vágnak a jégen és pad nélkül a jégen állva, a jéghez ütögetve a vizes ruhát, amit előzőleg ott hon hamus lugban kipároltak. A község gyerkeinek ez a tó a fürdő. Mélysége itt-ott eléri a két métert is, de átlagos mélysége 50-60 cm-nél nem több. A tavat a községből kivezető árkok táplálják vízzel. Mivel nagyobb szárazságok idején sem szárad ki, nagyon valószínű, hogy forrása is van, ahogy mondják, " a föld alatt összeköttetése van a Drávával."

Gárdonytól kiindulva egy kanális is húzódik a község határában, és a Lugi erdőn keresztül - a községtől északra - ömlik be a Korcsina csatornába. Az év nagy részében száraz a medre, csak a tavaszi és az őszi esőzések kor van jelentősége, mikor is az esővizet vezeti le az amugyis alacsony fekvésű földekről.

Mivel a község határáa alacsony fekvésű, a talaj rétegződése olyan, hogy magasan van az agyag réteg, ezért a kutak átlagos mélysége 6-10 méter. 1-2 méter vízzel. Ebből már következik, hogy a víz ivásra nem a legjobb. A víz meglehetősen jódszegény, ezért aránytalanul sok a golyvás megbetegedés. Ezért is kapott a község mélyfurású kutat 1952-ben. A kut mélysége 65 méter.

Az elmúlt évszázad alatt igen sok munkát adott községünk lakóinak és sok pusztítását végzett a Dráva községünk határában. Ha tovább vizsgáljuk a Dráva és a község kapcsolatát, arra a megállapításra jövünk, hogy igen komoly haszna is volt a lakosságnak a Dráva közelségéből. Az idősebb elbeszéléseiből tudjuk, hogy 1867-ig a lakosság nagyrésze halászáttal foglalkozott. Erre módot adott a Dráva közeli térsége. A község határához tartozó drávai szakaszon kilenc vizimalom volt, ötöt egy meglévő térkép is feltüntet. Ma már egysincs. A gőzmalmok elterjedésével e malmokat megszüntették. Komp közlekedés is volt 1920-ig a tulsó partra a Bréska dülő végénél. Kenderáztatási lehetőséget is talált a lakosság az ómederben, ezt még napjainkban is kihasználják.

3./A község éghajlata:

A község éghajlatának vizsgálata nem volt ezideig rendszeres, tudományos adatgyűjtés nem volt. Így csak egy pár feljegyzésre méltó adatot sikerült összegyűjteni, ezek is a közelmúltból valók.

Hőmérséklet: - Az országos csapadéktérkép rajza szerint Barcs környéke hazánk egyik legcsapadékosabb területe. Ez így is van, érezhető ez itt, községünkben is. Megállapíthatjuk, hogy községünk is beletartozik ebbe az "esős" területbe. Ugyanis megfigyelésen alapuló megállapítás: igen sokszor esett itt az eső, ugyanakkor az ország, sőt Somogy megye belső területében nem. Ennek a magyarázatát abban kereshetjük, hogy hozzánk a nyugati és a déli szél hozza a csapadékot, az esőfelhők a Dráván át hazánkba érve, itt több esőt hullatnak le, mint az ország belsejében. Közrejátszhat ehhez a Dráva és a buja növényzet is. A feljegyzések szerint 1940-ben nagyon hideg tél van. A feljegyzés megjegyzi, hogy "utoljára 1735-ben volt ilyen hideg." A hőmérő -30-35 fokot is mutat. Ugyanakkor a nyár oly esős volt, hogy a sok eső miatt nehezen megy a behordás és cséplés. 1942. január második felében szibériai hidegek vannak, maximális hőfok -27.

1944-ben a tél enyhe, január és február beillik korai tavasznak is. Már-már attól lehetett tartani, hogy megindul az élet a gyümölcsfákban.

1948. július 26-án d.u. 3 órakor oly erős és hirtelen felhőszakadás szerű vihar van, hogy a bucsui sátrások sátrát felborítja, a szél és az áru jórészt az utcán folyó víz viszi a Ledina felé. Jó, hogy csak rövid ideig tartott a vihar, így csak jó volta jég nélküli öntözés. Ugyanezen a napon már kb. 10 km-rel távolabb fekvő községben egy csepp eső sem volt.

1953-54 tele rendkívül hosszan tartott s hidegen is. A lakócsai iskolában szünet is volt, mert a rossz tüzelőfel nem tudták még 14 fokra sem felmelegíteni a termeket, még 10 órára sem.

Községünk határát jég még nem verte el. Fagykár sem érte az egész határt. Fagyveszély inkább a Dráva árterén, a böntön tuli területen van, mert a terület homokosabb, mélyebb fekvésű, a Dráva melegítő hatása nem érződik a buja parti növényzet miatt. A fagyveszély ellen füstöléssel védekeznek a lakosság, de csak a konyhakertekben.

Földrengésekkel kapcsolatos helyi feljegyzések:

Földrengés volt 1880. november 9-én reggel 3/4 8-kor. A földrengés erősen érezhető volt.

Ugyancsak november hónapban 15-én 3/4 12-kor ismét, de már gyengébb földrengés volt érzhető.

1938. március 27-én 12 óra 12 perckor ismét földrengés érezhető. A sajtó szerint az egész Dunántulon észlelték. A földrengés középpontja Zágráb környéke volt.

1953. március 21-én este 20 h. 8 perckor gyengébb földrengés volt észlelhető, a sajtó szerint a központ ez esetben Törökországban volt.

4./Tótujfalu természetes növény és állatvilága:

A község határának mai képe nagyon eltérő az 1-2 száz év előtti növény és állatvilágot illetően. Egyik okozója ennek a nagy változásnak a Dráva folyó másrészről a földművelésre való áttérés.

a./A böntön tuli 250 holdas terület 200 évvel ezelőtt sásos, nádas és füzerdőkkel borított terület. Amint a Dráva holtága feltöltődik, eltűnik a sás nádas mocsárterület és legeltetésre alkalmas réti fű nő ki. A földművelés nagyobb elterjedése maga után vonja a rét feltörését, a füzeserdő kiirtását, - Rabházi füzes, - s ezen hosszúság fejlődés után kapja e terület a mai

növényzeti képét. A böntön tuli terület ma a kulturnövények területe. Csak a Bara alig 10-15 holdas sásosbak füves és az 50-60 m². nádas része emlékeztet a valamikori természetes növényzetre. A füzesredő is eltűnt, ma már csak a Dráva partján és a Dráva szigetein találunk füzeseket. E terület valamikori sűrű növényzetére utal a területen végig húzódó dülő népi neve: "G u s t y a" magyarul: "sűrűség."

b./A bönt vonalától keletre elterülő rét a lakócsai és tótujfalui községi erdő között erdő, de már nem füzeserdő volt. Ennek élő bizonyítéka a legelő közepén a ma is élő "ó s f á n a k" nevezett tölgy. A szakértők becslése szerint a fa legkevesebb 450 éves. E fa az öregek elbeszélése szerint ez a fa a régi erdőnek még ma is élő egyik fája. Az erdő kiirtása állattenyésztés és földművelés elterjedése folytán indult meg. Természetes a minkori földesur pénztárcájának nagysága is befolyásolta az erdő kiirtásnak ütemét. Például a szerb megszállás alatt alig egy pár hónap alatt - hogy ki volt a kitermeltető nem tudni a szerb állam, vagy e terület akkori szerb megszállás vezetője-e - 40 hold erdőt teljesen kiirtottak, a terület ma is a "s z e r b i r t á s" nevet viseli. Napjainkban is folyik a meglévő erdőben - 380 hold - fakitermelés, de jóval nagyobb a facsemetével beültetett terület évente, mint a kitermelt. A mai erdő tölgy, szil és kevés kőrisfát is találunk benne. Az erdőkörnyékén elég sok kőkenyőket találunk.

c./A határ egyéb területén kulturnövényeket találunk, de megtalálható a gyomnövény is. Leggyakoribb a vadrepce, a vízenyősebb területen a mezei zsurló is nagy számban található. Az erdő aljnövényzete közül említést érdemel az erdei paizsika és a szederinda. Szép számmal található az erdőben kedvező idő esetén a vargányagomba, a réten csiperke. A tavaszi és nyáreleji esők után sokszor a falu 90 %-a gombát szed és eszik ebédre, vagy vacsorára.

A gyógynövények közül csak a maszlagos nadragulya és a tatulya található nagyobb számban.

d./Allatállománya szegény, ma nyul, őz - 5-6 db. - fácán a füzes drávai szigetein és az erdőben, fogoly és fürj teszi ki, a vadászati állományt.

A ragadozók közül a róka szép számban található. Görény és nyest sem ritka. A Dráva parton a vidra is előfordul.

A község állatállomány is a nagyban a növényzet csökkenésével ritkult. Az idősebbek elbeszélése szerint 150-200 évvel ezelőtt a vaddisznó és a szarvas is rendes lakója volt a határnak. Napjainkban átmeneti időre a község erdejében található szarvas, néha vaddisznó is. Az őzállomány lassu kipusztulásra van ítélve, mivel a nagyobb kiterjedésű erdő és egyéb természetes növényzet a lehető legkisebb területre szorult vissza.

5./A t a l a j :

A község határának ősi, természetes növényzetéből kitűnik, hogy a község területén a talaj összetétele nem egységes. A Drávamenét mintegy 180 holdnyi terület az u.n. A d i c z a, termőrétege nagyjából homokos. Így a mezőgazdasági termelés szempontjából e talaj rossznak mondható. Jó termőtalaja van a volt sásos, nádas résznek és a volt erdőterületnek is. Tehát a nagy rét és a Nyugati legelőnek nevezett dülőben feket földet találunk. Középkötött vályogtalaja van az Urbéri legelőnek nevezett dülőnek.

IV./Gazdasági élet földrajza:

Lé/Mezőgazdálkodás:

A község lakosságának majdnem 100 %-ka mezőgazdálkodással foglalkozik és abból él. A község mai szántó területe 375 kat.hold. Legelő 166 hold. Rét 109 hold. Erdő 470 hold, a fűzesekkel együtt. A kertek területe 80 hold. A tsz. 87 hold szántón gazdálkodik.

Ha vizsgálnánk a ~~xxixxxx~~ lakóhely mai területének mai gazdasági megosztottságát, akkor látjuk, hogy még ezelőtt 80 évvel is a határ nagyrésze legelő volt és azt a Zselincszentjakabi apátságtól miőt bérleti legelőt a község vette ki s a legelőn külterjes gazdálkodásu állattenyésztést - szarvasmarha - folytattak. Majd 1868-ban a legelőt feltörték és azóta a gabonaféléket és kapásokat termelik.

1920-ig a szántóterület 90 %-án takarmányféléket - főleg kukoricát - termelnek a meglehetősen nagy állatállomány é a kevés legelő ezt szükségessé tették. A lakosság majd csaknem 100 %-a kukorica kenyeret 1945-ig, mikor is már minden gazda földhöz jut s már jut buzakenyérre is, és az állatnak is elegendő takarmány. Az 1945-ös évekig a kukorica mint főtermény mellett igen nagy területen termelnek kendert. Ezt a sajátos népviseletnek tudhatjuk be. A termelt kendert házilag megfonták sőt meg is szőtték, úgyhogy a ruházatkodást a háziipar nagyrészt biztosította. ~~A xxx~~

A termelés módját és az eszközöket vizsgálva megálapíthatjuk, hogy a község lakói igen lassú fejlődést mutatnak. Még örvendetes az, hogy 1945 óta szinte forradalmi változás állott be ezen a téren.

Termelési eszközök: Az iskola birtokában van egy kézikovácsolásu majdnem ásóalakú "e k e f e j", melybe a fanyél úgy illesztődött bele, mint a mai ásóba. Mivel a község lakói csak későn kezdtek földműveléssel foglalkozni, és saját földje 1945-ig csak alig a lakosság negyedének volt, azok is nagyrészt 5 holdon aluli birtokosok voltak, adja meg magyarázatát annak, hogy a községben csak 5 vaseke van 1945-ig, a többi fagerendélyes, favázás, fatargoncáju. A vetés nagy százalékban kézzel történik, gép erővel talajművelés sincs. Ma már más a helyzet ezen a téren is. Legalább 25 vaseke van a faluban, 10 vetőgép és ezt kölcsönözik egymásnak, hogy a vetés géppel történjék. A lókapát alig 10 éve ismerik a községben. Ma kevés gazda van, kinél nincs u.n. "i g l i z ő" eke. Van lóvontatásu gereblye, fűkaszáló és aratógép is. A talajművelésnél ma már évente 194 holdon veszik igénybe a gépállomás traktorait, szántáshoz, tárcsázáshoz stb.

A termelés módjában is nagy fejlődés. 10 évvel ezelőtta vetésforgó: gabonaféle, kapásnövény, ma már a szállastakarmányfélék termesztése is mind nagyobb tért hódít. Másodnövényt 1948-ig nem vetettek. Ma 32 hold másodnövény van elvetve. A kukorica háromszori kapálása csak 3-4 éve indult meg.

A község mai terményének területét megoszlása: Ma már a gabonafélék főleg a kenyérgabona vetésterülete a domináló, amint az alábbiak is mutatják: 300 kat.hold buza, 56 kat.hold rozs, tavaszi árpa 12 kat.hold, őszi árpa 58 kat.hold, zab 53 kat.hold, tengeri 213 kat.hold, burgonya 43 kat.hold, cukorrépa: 12 kat hold, takarmányrépa: 22 kat hold, napraforgó: 40 kat.hold, dohány: 3 kat.hold, lucerna: 16 kat.hold, szállastakarmány: 11 kat.hold, szarvaskerep: 7 kat.hold, kender: 21 kat.hold. Ma már mindjohban alkalmazza parasztságunk az un.felülvetést. Felülvetést alkalmaztak ez-évtben 12 kat.holdon, és pedig 10 holdon vöröshérét és 2 holdon szarvaskerepet, mint felülvetés.

Kenyérgabona foglalja el a legnagyobb területet, magyarázata az, hogy a talaj kiváló a gabonaféléknek. Közepesen jó termés esetén a helyi szükséglet biztosítása mellett jut kivételre is, például az ideai gyengének mondható termés mellett is 1617 q. buza, 285 q. rozs, 82 q. árpa, 832 q. zab termett. Így kenyérgabonában hozzávetőlegesen 5 vagon jut kivételre.

Kevés a község szőlőterülete, igaz, nem alkalmas a terület szőlőtermesztésre. A meglévő 5-6 hold kivétel nélkül noha szőlő is a hozzá nem értő kezelésmellett ez is nagyon pusztuló félben van.

Gyümölcstermelés csak itt - ott egy két fa a kertekben. Permetezés, szakszerű kezelés hiánya következtében még ezek is rövid időn belül kipusztulnak. Egyedül a szilva termesztése érdemel említést, termését pálinkafőzésre használják fel.

Konyhakertészet: csak a házi szükségletre termel, pedig a talaj egyik-másik része a volt Dráva medre a B a r a, területe kiválóan alkalmas a szántóföldi zöldségtermelésre. Bizonyítja Virovasz József sárgarépa, és egy b konyhakerti vetemény termés eredménye. A f l kg-os sárgarépa sem ritka. Hogy mégis miért nem foglalkozik a lakosság vele? - magyarázatát a következőkben látom: A távoli piac és a közlekedési viszonyok nehézségei. A község utviszonyai nek javulásával, vagy a nagyüzemi gazdálkodással nagy lehetőségek állnak a szántóföldi zöldségtermesztés előtt.

2./Állattenyésztés:

1867-ig a lakosság 90 %-a állattenyésztéssel foglalkozik. A szájhagyomány szerint az 1700-as években pásztorok, az urasági legelőn az uraság jószágai mellett. Az 1850-es években bérleti legelőn, de saját jószágával foglalkozik a lakosság egyik része, míg a másik része halászatból és fakitermelésből él.

Az állatgondozásról a szájhagyomány alapján van némi tudomásunk. Az állatállomány, míg az urasági volt, a legelőn lévő nagy aklakban voltak télen, míg nyáron csak rossz idő esetén. Amikor az állatállomány már egyénié volt a falukés jórészen, télen a ház melletti istállóban telel a jószág. Ezen az időben még bőséges legelőt találunk a jószág részére. Télen a rétnek hagyott területéről lekaszált szénát etették. Ahogy a szántóterülete enyhékedett, csökken a szarvasmarha állomány és szaporodik a sertések száma, mert nagyrészt kukoricát termelnek a feltört földön. A lakosság állatokkal foglalkozik tulsúlyban csak mellékesen kis százalékban földműveléssel. Megváltozik a helyzet az 1870-es években.

Ma a község egész határanak a 2008 kat. holdnak csak 8.3 %-a legelő, s ha megnézzük az állatállományt, nagyon is kevés e terület, főleg akkor mondhatjuk hogy kevés, ha ismerjük az istállóban takarmányozást. Az istálló takarmányozás gyengeségére vet fényt az a tény, hogy csak 5.1 %-a a határnak rét, s az sem a legjobb minőségű. Sz ha ehhez hozzávesszük, hogy a szántóterületből csak 2.5 %-a a szállastakarmány, láthatjuk a seilány istálló takarmányozást, mert a szállason kívül egy kis darabéklili répás pelyvát kap télen a szarvasmarha, a széna helyett pedig a csontszáraz kukoricaszárát. Kevés gazda kivétel, silózást csak a tsz. valósított meg, ahol természetesen nem a fenti takarmányozás mellett tartják a jószágot. A takarmányozás még igen sok kívánivalót hagy maga után községünkben. Fejlődés azonban itt is tapasztalható.

Községünk állatállománya 1957-ben: ló, csikó 138 db, szarvasmarha 258 db, sertés 538 db, juh 340 db.

Egy 6 holdas gazdaságot alapul véve 1.5 tehén, 3 sertés, 3/4 ló, 3 juh, és 7 baromfi jut átlagosan a gazdaságra. A községben 12 gazda szarvasmarháját igazvonasra is használja. E gazdák ma már a nehezebb munkát - a szántást - géppel végeztetik, így természetesen jobb erősen vannak teheneik és több tejet is adnak. A kisállattenyésztés az utolsó 3-4 évben nagyban fellendült. Ennek oka, hogy községünk népe is kezd utazni s ma már a beszállítatásuk kívül többen szállítanak a karesi piacra tojást és egyéb szarványt, mert hisz jó pénzt kapnak érte.

Méhészetük csak két gazdának van a községben, 20-25 családdal. Magyarázat, hogy kevés a mézelő növény, így csak vándorlással viztosíthatnak gyűjtést. Volna jövője a méhészetnek, ha több pillangós növényt vetnének a határban.

A halászat ősi foglalkozása volt a község népének. Még mindig van egy 25-30 méteres háló a faluban. Halászati lehetőség azonban jelenleg nincs.

3./Erdőgazdálkodás:

Ugy 2-300 évvel ezelőtt a lakosság jórésze fakitermeléssel foglalkozott, mint már a növényzetnél említettük, ebben az időben a község határának nagyrésze erdő volt. Ma az egész határból 177 hold az erdő. A helyi erdőbirtokosság kezelésében 16 hold van. Még 131 hold az állami erdőgazdaság lakócsai Üzemegységének kezelésében van. Erdőgazdálkodásban való részvétel ma csak mint téli mellékes gazdálkodás. A kitermelt fa nagyrésze mint bányafa és vasuti talpfa kerül elszállításra. A község fiataljai közül 1/3 leszerződött munkásai az állami erdei facsemetekertnek lakócsán. Ma az erdőültetés, telepítés nagyobb mérvű, mint a kitermelés alá eső terület. Nagy hiányosság, és e téren is kell tenni valamit, ugyanis a községben és a községből kivezető utak mentén fa nincs, vagy csak 1-2 kivétel, egészségtelen eperfa. Az erdő fája nagyrészt tölgy, van szil és kőris fa is, de már kisebb mennyiségben.

Van helyben fűrészgatter, de mivel butornak megfelelő fát az erdőben nem lehet beszerezni, a fafeldolgozás csak a füzestől kihozott fűrészdeszkák és fűrészelésére szorítkozik. Újabbban főleg füzestől a fűrésztelepen lévő seprőnyelésztergán seprőnyelet is készítenek a "helyi söprösöknek", kik télen seprükötéssel foglalkoznak. Vesszőfonás nincs, mert nincs megfelelő füzvessző telep, pedig jó füztelepet lehetne létesíteni az alacsonyan fekvő drávai területen.

4./Ipar falukban:

1900-1920 között a községben virágzónak mondható ipar volt. Míg a Dráván kompjárat volt s így megvolt a kapcsolat Horvátországgal, községünkben több iparos is volt. A vájoztalajon jó területet találtak a gölöncsérek, téglások. A téglát a Dráván szállították még Eszékre is. A gölöncsérek látták el edényekkel, köcsöggel mind az innenső, mind a tulsó oldal nagy környékét. A kompjárat megszűnésével ezen iparosok kivándoroltak, ki az ország belsőjébe, kipedig Amerikába. Az iparosokat a helyi lakosok "lácsásoknak" - horvát szó, magyarul "nadrágosok" - nevezték. Hogy nagy mennyiségben készítették itt téglát, edényt, bizonyítja a ma is meglévő elég nagy kiterjedésű három "ledinai gödör".

Virágzó volt, mondhatjuk napjainkig a fonó szövő háziipar. Hogy miért csak volt? Oka az, hogy nagyon fárasztó egy mlter - mondjuk - lepedővászon elkészítése, ugyanakkor gyári anyagot kap bőven, aránylag olcsó áron. Magyarázható a háziipar visszaesése azzal is, hogy elhagyja lassan a lakosság lassan a házi ipart nélkülözni nem tudó népviseletét. Ma a fonó-szövő ipar csak zsák és szalmazsákhoz szükséges "d e b e l j á s" - t - vastagvásznat - állítja elő, saját szükségletre, néhányan még ma is eladásra is. Pedig úgy a 30-as években több ezer méter vastagvászon és lepedő vásznat készítették falunkban.

Gyönyörű - un. horvát szőttesek, ágy és asztalterítők, falvédők, ruhák /ujjak/ készülték falunkban. Ma már csak a meglévőkhöz gyönyörködünk, mert ezek készítése mondhatjuk teljesen leállt.

Az 1950-es években indult el a söprűkészítés nagyobb mértékben. Saját termésű cirkot télen feldolgozzák, seprűt gyártanak. Ma már legalább 20 gazda készít seprűt, mintegy 10-15 ~~xxxvxxx~~ ezer db-ot. A község első söprűkészítője Begovác György, ma már csak mint " Söprűs Gyura " néven ismeretes.

Mesterséget tanult és szakmájában dolgozó iparos ~~xxxxxxx~~ ^{alig} van, Pavlekovács Márk asztalos, Szinger István Borbély és Jankovics Vince foltozó cipész. ~~xxxxxxx~~ valamint két kovácsmester, Pandur János és Horváth János.

A malomipar az 1920-as évekig nagyon fejlettnak mondható. A drávapartján a tótujsfalui partokon 9 db. vizimalom működött. Messze környékről, még Siklósról is idejártak örletni, az itteni csárda nyújtott szállást a meszsi vidékről érkezetteknek. A malomipar országos fejlődése - így a gárányi, sellyi, la lakócsai malmok felépülésével az örletési körlet megcsappant, a vizimalmok nagyrésze beszüntette működését. Az utolsó vizimalom 19~~xx~~-ben szűnt meg, a malom Horváth György helyi lakos tulajdona volt.

V./Közlekedés, szállítás:

Kövesuttal a község egy irányban szines összekötve az ország többi részével. Legközelebbi országút Potonyban van, 3.5 km-re, így ősszel és tavasszal teljesen el van vágva a község a külvilágtól. Sokszor oly rossz az ut, hogy egy pár lónak üres kocsiával is elég kijutni a kövesutra. Ilyenkor persze csak nagy szükség esetén hagyja el valaki a falut. A ki pedig kénytelen utazni, kétszeres, sőt háromszoros fuvart fizethet a vasutállomással, Kastélyosdombóra, ami Potonytól még 5 km-re van. Kaposvárra menő MÁV-UT Lakócsáról indul. Lakócsa 1.5 km-re van Tótujfalutól. De oda ugyancsak földut vezet, még rosszabb állapotban szokott lenni, mint a Potonyba vezető ut. A gyalogközlekedés ősztől-tavaszig csak gumicsizmában lehetséges a nagy sár és víz miatt. A dolgozók egyik legnagyobb óhajaa kövesut, ami összekapcsolná a községet az ország vérkeringésével. A község elmaradottságának egyik nagy oka a kövesut hiánya, mert így erősen elszigetelt életet kénytelen élni a lakosság.

1911-ig, sőt 35-ig két-három uszály járt a Dráván, ezek követ, kavicsot fát, gabonát szállítottak. 1911-ig rendszeresen kötöttek ki uszályok a Dráva Tótujfalui szakaszánál is. Ugyanis a Lankai résznél 300 m-es szabad kikötő volt. Itt fát, téglát, gabonát raktak be és szállították el. A hagyomány itt a kikötőnél egy csárdát emlit, ahol állítólag Patkó Bandi többször mulat is.

A mult kereskedelmi rendszere mellett olcsóbban kellett mindent eladni a község dolgozóinak, azért mert nincs kövesut. Láassunk egy-két példát. Sertésállományunkat, vannak oly hónapok, amikor egyáltalán nem lehet értékesíteni, a rossz utviszonyok miatt. Amikor pedig igen, legalább 10 fillérrel olcsóbban kg-ját, mint akár a szomszédos jó utakkal rendelkező községek. Tengeri eladásánál hasonló a helyzet. Mikor a tavasszal az ut megjavult, akkorra már el kellett adniok azt a rossz utak miatt, egy-két pengővel olcsóbban, mint akár a lakócsaiak. De így sorolhatnám a terményeket és a jószágokat is. Egybevetve a rossz utak miatt előállott árvesztéséget megközelítette az évi 10-12.000 Pőót is. Mit jelentett ez egy amugyis szegény községben: különösen a magyarázatra nem szorul.

A nyári hónapokban a lakosság fő közlekedési eszköze a kerékpár. Községünkben összesen 93 kerékpár van jelenleg, ezek közül 52 új, 1915 után vásárolt.

V./Kulturális élet:

Községünkkel és annak népével 1948-ig úgy komolyan vajmi keveset törődtek kulturális vonatkozásban. A köztartozásainkat úgy-ahogy nagy keservesen lerótták, képviselőválasztásokon kívül községünk felé senki sem nézett. Egyes bajdolgainkt senki magáévá nem tette, fájdalmainkat, keserűségeinket és panaszainkat senki meg nem hallgatta. Nem kell csodálkoznunk, ha ilyen körülmények között községünk nem fejlődött, hanem megmaradt az elmúlt századok kultúrnívóján. A haladás és fejlődésszelleme községünk életében gyökeret verni nem tudott. Ennek a mellőzésnek okát az elmúlt rendszer felépítésében és a község ~~világ~~ földrajzi elszigeteltségében is kereshetjük. Községünkbe semmilyen írásos emlék nem maradt meg, az elsődleges kulturaközpont, az iskola építése, a tanítás megkezdésére vonatkozólag. A hagyomány szerint 1830-40-es években a mai iskola helyén kezdődött meg a tanítás egy nádfedeles, favázas, valyogfalu épületben. Az iskola fűtése kívülről történt s nagy hasán fakat raktak be egyszerre s így a teremben lévő óriás busoskemence így ontotta a meleget. Az első iskolába csak az járt, kinek szülei akarták, hogy gyermekük megtanuljon írni-olvasni, mert az iskolában még mást nem tanították akkor. Az iskola 1865-ig három osztályos, majd 65-től 1899-ig négy osztályos, 1899-ben Sasanyi tanító idejévével lett községünk iskolája hat osztályos elemi iskola, és három osztályos ismétlő iskola. Az ismétlő iskolába azon tanulók jártak, akik elvégezték a hat. osztályt. Ilyen hat osztályt végzett tanuló kevés volt. Legtöbbször a négy osztályig jutottak csak el, mert a mezőgazdasági munkához otthon szükség volt rájuk, ősszel és tavasszal, azonkívül a tanulás szükségességét sem látva, az iskolai munkában elmaradtak, osztályt kellett ismételni. Középiskolába községünkben nem került senki, egészen 1947-ig. 1948-ban államamosították iskolánkat, így ma állami általános iskolaként, VIII. osztállyal, három tanerővel működik az 1938/39-ben épült iskola épületben.

Tanulólétszám 1946-ig ismeretlen, mert az iskolai könyvek, iskolai irattár a harcok alatt /1944-ben/ megsemmisültek. Tanulólétszám az anyakönyvek tanúsága szerint 1946-tól:

1946-ban	105	beírt tanuló,	bizonyítványt kapott	83	tanuló
1947-ben	95	"	"	65	"
1948-ban	83	"	"	75	"
1949-ben	81	"	"	79	"
1950-ben	79	"	"	78	"
1951-ben	73	"	"	73	"
1952-ben	71	"	"	71	"
1953-ban	60	"	"	60	"
1954-ben	58	"	"	58	"

Az 1955-ös tanévre 58 beiratkozott tanuló van.

A beiratkozott tanulók számának egyik évről a másikra való csökkenése 1945 óta ~~szokás~~ a második világháborúval ~~szokás~~ nagy rázható, egyrészt a házasodó férfilakosság részben elhalt, ~~szokás~~ másrészt a háborús évek okozta bizonytalanság érzése is kihatással volt erre. Ugyanakkor a beiratkozott és a bizonyítványt kapottak közötti arány örvendetesen javult, ami a demokrácia iskolapolitikájának a következménye.

Lássuk, mintegy érdekességet a VIII. osztályba beiratkozott és bizonyítványt kapott tanulók létszámának alakulását:

1946	beiratkozott	16,	bizonyítványt kapott	3	tanuló
1947		6		-	
1948		2		1	
1949		-		-	
1950		2		2	
1951		1		1	
1952		3		3	

1953	"	3	"	3
1954	"	9	"	9

Az 1954/55 tanévre beiratkozott VIII. osztályos tanuló 6 fő.

A felszabadulást követő első öt esztendőben a nyolcadikosokat a szülők még inkább mezőgazdasági munkára otthon fogták, így évközben kimaradtak, lemorzsolódtak. Ma szülők maguk is mindjárt látják a tanulás jelentőségét és általában a beiratkozott létszám teljes egészében eljut a bizonyítványosztásig.

A felszabadulás után 12 tanuló jutott középiskolába, ami nagy eredmény ahhoz viszonyítva, hogy a múltban hosszú évtizedeken keresztül egy sem volt.

Írásos adataink arra vonatkozólag sincs, hogy kik voltak a község tanítóiból. Helyi beszélgetések alapján a mindenkori vezető tanítók a következő sorrendben követték egymást:

A hagyomány szerint az 1850-60-as évben egy Harth ~~XXXX~~ Ignác nevű tanító van a községben, ki tanítósága mellett egyben a község ítélobírája is. "Némót" volt, mondják a helybeliek. A csendőőrök, akiről valamilyen bűnösnek találtak, elvitték Harth tanítót "ítélőbíróhoz", aki kiszabta rá a büntetést. Feltehetően fentiek alapján, hogy a szabadságharc utáni elnyomatás egyik hű képviselője volt Harth Ignác. Iskolai végzettségére vonatkozó adat nincs. 60 éves is lehetett, amikor a tanítóságról lemond és elhagyja a községet. A lakócsai iskolánál talált 1860-ból származó anyakönyvi napló ~~XXXXXX~~ is még kétnyelvű, a rovatok magyarul és németül vannak feltüntetve, ez is bizonyítja: a némesítés politika még a horvát községekbe is eljutott.

Harth Ignác után Horvath György, majd Bajer nevű tanítók kerülnek a községbe. 1899-ben Lassanyi János, ki igazgató, majd kerületi tanfelügyelő lesz, kerül a tótujfalui iskolához vezetőnek. Az ő idejében lesz a négy osztályos iskola hat osztályos iskolává, három ismétlővel. Lassanyi János "jó munkája" jutalmául "Pro Ecclesia Pontifice" elnevezésű kitüntetést kapott. 1910-től van a községben segédtanító. Két tanteremben folyik a tanítás. 1931-ben Lassanyi nyugdíjra ment, Mádé nevű tanító kerül az iskolába., majd Sárközi Gyula. 1943-ban Geosits Sándort választják meg tanítónak. Hamarosan katona lesz s csak 1946-ban, a hadifogság után kezdi meg újra a tanítást. Rávolléte alatt Abrányi Lajosné tanítónő vezette az iskolát. Rövid ideig Horvath György tanította. 1945-ös években Geosits Sándor 1947. június 18-án Felsőszentmártonba kerül. 1947. június 18-án az első sorszámu állásra Geosits Lajosot választják meg, helyére.

Második sorszámu állásra az államosított iskolához 1949. augusztus 1-i hatállyal Merle Anna tanítónőt nevezik ki, ki Geosits Lajos igazgató tanító felesége lesz. Geosits Lajos 1953-ban körzeti igazgató lesz, ezért, hogy az igazgatói teendőket elláthassa, az iskolához kerül Oradnai József tanító, harmadik tanteréként.

A tanítás nyelve horvát község lévén mégis már 1860-ban években is magyar, kivéve a katekizmust, ami horvát még 56 évig. A plébánia történetében 1868-ra vonatkozó bejegyzés az oktatás nyelvére vonatkozóan a következőket mondja: "Az iskolai oktatás eredményesebbé tételére érdekében évi hat magyar prédikáció iktatandó be a templomi szentbeszéd közé." Ugyancsak a plébánia történetében a következőket olvashatjuk: - ez egyben fényt derít az akkori "szinvalas", tanításra: "A tanító egyben harangozó és a jegyzői teendőket is ellátja."

Teljesen alfabetáé jelenleg a községben nincs. Irni olvasni mindenki tud. Igaz, az idősebbek írástudása nem nagyon terjed túl a névalírásán. Olvasási készségük nem nagyon éri el az első osztályt végzett általános iskolai tanulókat. Ennek okára már többször rámutattam. 1945. előtt a községben újságolvasó ember három-négy volt. A kalendáriumon kívül nem igen olvastak mást. Évente nem olvastak ki annyira könyvet 1945. előtt a faluban, mint ma egy hét alatt.

Nem nagyon csodálkozik a helyi ismerettel rendelkező fentiekben, ha tudjuk azt, hogy kalendáriumon kívül könyv a faluban csak a tanítónak és Horváth Györgynek /drávai molnár/ volt s ismerjük a község múltbeli anyagi helyzetét, állandó robotját, magunk is csak sajnálattal gondolhatánk a kulturális elmaradottság láttán. Más a helyzet és a lehetőség napjainkban van a községnek egy jó állapotban lévő iskolája, a tanulók 20 %-a tankönyv segélyben részesül, van 100 kötetes diákkönyvtára is az iskolának. Mindezt három -öt éve kapta az iskola. Ugyancsak gondoskodás történt kulturális színvonal emelése érdekében a felnőttek vonatkozásában is. Van egyszerű kulturotthon, közel 200 kötetes könyvtár, landó mozi, telefon, diavetítő gép filmekkel, vezetékes rádió 1-2 ház kivételével az egész faluban, nem utolsósorban segíti a kulturális élet fejlődését a villany is, amelyet 1952-ben vezettek be a községbe. Ezenkívül az MDF-nek is van több mint 100 kötetet kitevő könyvtára. Fentieket kivétel nélkül az elmúlt öt év alatt kapta a község kulturális színvonalának emelése érdekében. Feltehetnénk a kérdést, él is a lakosság a fentiekkel, kulturális színvonalának emelése érdekében? A válasz: igen. Igaz, jobban is kihasználhatná az adottságokat, de az eddigi eredmények is biztatók, s a nagy elmaradottság mindeig halványabban látszik.

Az első gramafont Mándi József boltos veszi 1901-ben. A lakosság nem hiszi, hogy a gramafon beszél, az a hiedelem, hogy "ember van elrejtve benne" s ezt tréfás formában úgy fejezik ki, hogy "házkutatást kellene tartani a gramafonban."

Az első kerékpárt Molnár Sándor észéki főmolnár hozza a faluba, 1901-ben. A falu felvonulást rendez a kerékpár után, mindenki érinteni akarja.

1903-ban látják a falu előtt az első léghajót, hajnali 5 órakor megy el a Dráva felett.

VII./A z 5 éves terv eredményei:

A háboru okozta rombolások, rongálások már a három éves tervben eltűntek. Az iskolát, középületeket és magánházakat, vagy állami támogatással, vagy a megváltozott, földhözjutott, kedvező gazdasági körülmények közé jutott dolgozók saját erejükkel építeték újjá. Csak az iskolára több mint 10.000 forintot fordított az állam.

Az előzőkben már láttuk, hogy 5 éves tervünk milyen mértékben változtatva meg községünk arculatát, hogyan emelkedett községünk dolgozóinak élet-színvonalát. Lássuk most mindezt összefoglalva:

Parasztságunk a jobb birtokelosztás következtében nagyobb jövedelemre tett szert. Megszűnik a hónapokig tartó éhség. Nem tölti ki a parasztok nagy része az év tizenkét hónapja közül hat hónapot valamely nagybirtokon. Az igazsággal nem rendelkező dolgozók segítségére van a darányi géppark, a gépparkjával. Emelkedik a terméseredmény, ezen keresztül a jövedelem. A nagyobb gazdasági felszerelést is lassan beszerzi a parasztág. Nő az állatállomány is a falunkban. Megőnik az igények. Legjobban az öltözékben látszik ez meg. A népviseletet elhagyva selyemszoknyát, selyemharisnyát, "kuli" kabátot, különböző fajta cipő és szandalt hord ma a falu fiataljai. A jólétet bizonyítja az a tény is, hogy a három-négy évvel ezelőtt ismeretlen "dauer" ma már nélkülözhetetlen a lányok dauroztatják hajukat, sőt egy hónappal ezelőtt volt látható először falusi fiataljainkon napkenyér. Had hoztak fel egy igen beszédes népdát, ami bizonyítja, hogy az 5 éves terv milyen áldásos állapotot hozott községünkbe:

1947-ben idekerülésénkor az iskola folyósója télen "klumpa", facipők raktárának is beillett volna. A tanulók 95 %-a cipő nélkül, facipőben járt iskolába. Ugyanez volt a helyzet 1945 előtt is. Az 1953/54 telén egy klumpa, vagy facipő sincs az iskola folyósóján, a tanulók gumicsizmában, cipőben jönnek az iskolába. A fiatalok ünnepi öltözékben ma semmiben sem különböznek a városi fiatalok öltözködésétől. Ugy, hogy mondhatjuk, a téren megszűnt a falu és a város közti különbség falunkban.

Lássuk a továbbiakban, mit kapott a község:

1948-ban iskolai felszerelést, padok, asztal, tábla stb. 6.000 Ft. értékben.

1952-ben egy mélyfúrású kutat kap a község, az egészséges vízellátás érdekében.

1952. november 7-én gyul ki a villany községünkben. Eltűnik a méces, a pipics, a sötét utcákat is - amelyeken különösen télen, s a tavaszi és őszi sárban az esti közeledés igen nehéz volt, - villanyfény világítja be.

1953. tavaszán kultúrrottnak épül községünkben, jó felszereléssel, mint egy 1.000.000 forintos költséggel.

1953-ban vezetékis rádiót kap a község, úgyhogy ma - mondhatjuk - a falu minden házában rádió szól.

1953-tól kezdődően mozija van a községnek.

1953. tavaszán közel 200 kötetes könyvtárat kap a község.

1954-ben a özség hidjai újjá épülnek.

Felsorolhatnók még a nemesisített vetőmag, műtrágya juttatást is.

Községünkben 12 tanuló jár középiskolába, az 5 éves terv megindulása óta.

Az elmúlt 5 év alatt községünk többet kapott, mint azelőtti évtizedeken keresztül.

IX./K ö z i g a z g a t á s i n k a múltban és a jelenben:

Községünk demokratikus átalakulását megelőző időken népünk közigazgatását négy másik községgel együtt egy körjegyzőség látta el. Annak székhelye Lakócsa volt. Hozzá tartoztak maga az anyaközség s mellette még Potony, Tótujfalu és Szentboros községek is.

A közigazgatás apparátus állott egy főjegyzőből, egy adóügyi jegyzőből s egy kisegítő irodai emberből. A körjegyzőség mellett minden községben ott volt még az egyes községek bírása, s mellette a képviselő testület. Ebben a testületben ott szerepel még a közgyám is. Az egyszerű kisegítő munkákat az egyes községek kisbírei látták el.

Hogy ez az apparátus meglehetősen mérsékelt formában foglalkozott a nép ügyes bajos dolgainak elvégzésével, nagyon természetes. Még a legjobb szárdáka vezetés sem tudott sok eredményt elérni. Nem rendelkeztek kellő intézményes háttérrel, ami a nép jólétének fokozását hozhatta volna. Legszükségesebb közigazgatási apparátus jérészen nem is szorítkozott másra, csupán az adó beszedésére s a legszükségesebb rendelkezések kihirdetésére, azok teljesítésének ellenőrzésére, a lakosság fékentartására.

Ügyes bajos dolgok azonban mégis csak akadtak ebben az időben is, azok elintézésére népünknek be kellett menni a jegyzőségre. Itt tartották a birukiveket, itt vezették az anyakönyveket. Itt veték fel a leltárakat halálesetek alkalmával. Könnyen el lehet képzelni, mindez milyen időpazarlással járt. A legkisebb ügyek elintézése végett is be kellett menni a jegyzőségre a több km-re fekvő Lakócsára, ami még jó időben is szinte fél napot jelentett, hogy a rossz időről ne is szóljunk.

A jegyzőséget munkájában támogatta a esendőrség, amelynek székhelye ugyan csak Lakócsán volt. Közben annak tagjai természetesen végigcirkáltak községünkben is. Ez megtörtént napral, de nem egy esetben éjjel is. Ilyenkor aztán ellenőrizték az éjjeliőrt, de még az egész község rendjét és esendjét. Kakastollas kalapjukkal már messziről is feltűntek s mindenfelé a kellő respektust váltottak ki. Ennek oka, hogy a lakosságot kemény felelősségre vonással tartották kézben.

Közegészségügy biztosítására ott volt a községi körzeti orvos is, akinek székhelye szintén Lakócsa volt. Ha valaki megbetegedett, annak be kellett mennie Lakócsára, vagy be kellett vinnie a beteget, mert a kiszállítás nemcsak több fuvart emésztett fel, de még orvosi díjtöbbletet is. Hetenként egy alkalommal az orvos hivatalosan kiszállt községünkbe, ilyenkor megtartott hivatalos közegészségügyi szemléjét is.

Mégtöbb község állategészségügyét látta el az állatorvos, ki szintén Lakócsán lakott. Minden egyes állatmegbetegedésnél a jászaggal hozzá kellett mennünk, vagy az állatorvost kihozatni s állani mind a fuvart, mind az orvosi teendőik ellátásáért járó díjat.

Gyógyszertár szintén Lakócsán volt. Orvosságaink legnagyobb részét ott szerezték be. A távolság miatt ez nem egyszer sok kellemetlenséggel volt egybekötve.

Postahivatal szintén csak Lakócsán volt. A postakihordó naponta onnan hozta el a község postáját, s legtöbbször ő is vitte el oda az elküldendő leveleket. A többi postaszükségleteinket legtöbbször csak a postahivatalban intézhettük el. Még áldásos állapotnak mondható ez, de az 1870-es éveken u.n. kengyelfutó postása volt a községnek. Begovász Iván hetenként egyszer vitte, illetve hozta a postát, de nem Lakócsáról, hanem a 70 km-re fekvő Kaposvárról. Az utat öt nap leforgása alatt kellett megtennie, de gyalogosan. Begovász Ivánt a községben kengyelfutónak nevezték. "ajd mikor megépül a Pécs-Páras közötti vasútvonal, Darányba jár a kengyelfutó. Majd csak a Drávavölgyi vasútvonal megépítése után kerül a község postája Lakócsára.

1950. október 22-én megsemmisültek a helyi tanácsok, így Tétajfalu községben is az államhatalmi és államigazgatási ügyek a község dolgozó népének irányításába és kezébe kerültek. Megszűnt a körjegyzőségi székhely, a helyi tanács helyben intézi a nép mindennapos, ügyes bajos dolgait. De nemcsak formájában, hanem tartalmában is megváltozott a közigazgatás. A község dolgozóiból választott végrehajtóbizottság és tanácsstabság vezeti és irányítja a községet.

A felszabadulás eltüntette a kakastollat és a csendőrszaranyt. Az új demokratikus rendőrség is a nép fiaiból került ki s mind velük, mind a határszolgálat tagjaival és parancsnokaival megértő kapcsolatban, közösen, közös akaratúal őrzi a nép maga a dolgozó államát és államának rendjét, az ország határát.

IX./Tétujfalu község néprajza:

1./Építkezés:

Községünk régi lakóházai - amelyek közül ma már csak kevéssé áll - külső formájukkal is a régi nyomorúságos életre emlékeztetnek.

A régi lakóház favazas, sárosított falu, nádfedezés, vagy zsappfedezés kis ablakkal. A lakóház beosztása: egy szoba, ami télen konyha is, e szobában tölti el a család éj elét és nappalát. A szobán kívül van még egy u.n. konyha is, de ezt csak nyáron használják, mert kéménye nincs, itt szabad tűzön, háromlábu állványon főztek. Ezen fűtős konyhában is még 15 évvel ezelőtt is állandó tűz fölött láncos lógó bográncs van, ebben főzték egyszerű ételleiket. Az 19.5. év előtti időben még a lakosság nagy többsége kukorica kenyeret eszik, e fűtős konyha plafoni részét kukoricával agyaltják ki, hogy a nyers kukorica az állandó tűz fölött minél előbb száradjon meg, hogy a vizimalomban még a Dráva befagyása előtt megőrölhessék s így a téli kenyérellátás biztosítva legyen.

A berendezés a lehető legprimitívabb volt. Lássunk egy szoba berendezést, egy 5-10 év előtti időből: A szoba mérete 5 x 4 méter. A szoba sarokban asztal, ezt kétoldaltól a falhoz állított pad veszi közre. A család nagyságától függően 1-2 háromlábu ülőke is található a szobában. Egy esetleg két magaslábu ágy is, és egy két poszteljkas - ágycska - biztosítja a fekhelyet. Az ágyak azért magaslábuak, mert a rossz teljkanak nevezett rövidlábu ágy nappal a nagy ágy alá kerül, hogy a szobában a mozgás lehető legyen. A felsorolt berendezésén kívül csak egy sárosított tűzhely van még a szobában. A szoba berendezésén kívül saját készítésű. A falakat egy-két papírfalvédő, vásári kép díszíti. Szekrény ismeretlen. A ruha "skrinjábán" magyarul: ládában van.

Fent leírt stílusban leírt ház Romolicz Pál és Urányics Simon háza áll még ma is, ezen házak 18.6-ban épültek, természetesen többször voltak azóta javítva.

Lakóház építésében nem követik ma már a régi stílust. Ma a község házai 99 %-a téglafalu, eszerépfedélű. Minden háznál legalább 1 szoba-konyha és kamra van. A régi berendezést is asztalos csinálta asztal, székek, ágyak, szekrény váltják fel. A melléképületek 90 %-a is téglafalu, eszerépfedélű. A község 130 háza közül 19.5 után épült 22.

Lássuk a továbbiakban a templom építését. Visita kanonika szerint 1723-ban történt bejegyzésből kitűnik, hogy a templom építése óta emberemlékezet előtti. 1788-ban a bejegyzés szerint teljesen újjáépül. Ekkor kapja a falakat tartó külső, íves oldalpilléereket. Az eredeti templom román stílusban épült. 18.1-ben újra zsindelyezik, s stöbesszöri zsindelyezés után 19.9-ben palatetőt kap.

2./Népszokások:

Haláleset alkalmával még ma is szokásban van este a halottas háznál összegyűlni a rokonok, jó ismerősei a halottnak, főleg idősebb asszonyok, "virrasztanak," sokszor reggelig is. Temetéskor egy-ét sirató asszony az elhalttal kapcsolatos eseményeket "mondja el sirva." A sirva főleg az idősebbek pénzét dobják. A temetés után halotti tor következik.

Leánykérésre a legény nélkül a szülők, egy-két rokon /kerestszülők/ és lehetőleg egy bőbeszédű öregasszony mennek el a leányos házhoz. Ha a leány gazdag, akkor "nagyon kell kérni", esetleg több alkalommal, több estén át is. Ha a végül a leány és a szülők beleegyezésüket nyilvánítják, akkor a leány hímzett kendőt ad át a legény szüleinek, ezzel jelezve a beleegyezését. Természetesen ez pálinkaivás mellett zajlik le, amit a kérők visznek

magukkal. Ha a legény más lánynak is idvarolt ezt meglőzően, akkor legény-pajtásai a vőlegényes ház kiskapujától a mellőzött lányok kiskapujáig helyét szórják az után végig, ha kell, a szomszéd községbe is.

A "megkérés" ellenére sem a szokásos lefolyása következik az ügynek, hanem a legény - megheszeélve a leánnyal az időpontot - megszőkteti egy éjjel a leányt, és hazaviszi. Ezen a szőktetésen segédkeznek a legény társai és viszik a leány legszükségesebb holmiját, a beavatott barátok pedig a leány a.n. "pucoicáját" /fejdísz/, jelezve, hogy nem leány már többé, hanem menyecske. Ezután általában két hetes próbaházasság következik, amelynek eltöltésével derül ki, hogy a leány engedelmesség, munká szempontjából megfelelő asszony-e a legényes háznál, - ha nem, akkor a próbaházasság megszűnik és a legény esetleg mással megismétli ugyanezt. A felhagyott próbaházasság erkölcsi következményeit a leány annyiban viseli csak, hogy helyi meghatározás szerint "esárdás leának" nevezik. Ettől függetlenül más legény újra megszőktetheti.

Ha a próbaházasság során a leány megfelel, azaz megtartja - a legény is és a szülők is - csak ezután kerül sor a hivatalos házasságkötésre. Ehhez már anyagiak is szükségesek és ettől függően lehet hogy rövid időn belül, lehet hogy elég sokára bonyolódik le a házasságkötés, úgyhogy nem volt ritka eset az, hogy az első gyermek "törvénytelenül" született. Az anyakönyvekben számtalan bejegyzés van, amely szerint "átélt házasság folytan" törvényesítettet a gyermek.

A próbaházassággal kapcsolatos ez a népszokás teljesen kiveszett.

Közösségi szokások közül említésre méltó még a ma is szokásos betlehemezés, husvétkor a husvéti körtánc énekekkel, a fonóhajrás és a nyársdugás. Valamikor nagyon szokásban volt még a farsangolás is.

Népünkönél már művészi fokra emelkedett a szövés. Oly gyönyörű úgy, asztalterítők stb. készült falusi asszonyaink keze alatt, hogy ma is csak gyönyörködhetünk benne. Híres szövőasszonyaink közül említésre méltóak Jankovics Györgyné, Banyevác Pálné, Banyevác Jánosné, Iliasics Jánosné és még többen mások.

Helyi népviseletről már tettem említést. A népviselet szemléltetésére az iskola beszerzett egy lány, egy új menyecske és egy gyászoló asszonynak öltözött bábát. Sajnos, a jelek szerint, 10-20 év múlva községünk sajátos népviselete: a mell alatt kötött bikla, a cifra rukávés öltözet csak a múlté lesz. Napjainkban már ritka a "b i k l á s" lány vasárnap, mind nagyobb tért hódít a szoknya. A helyi népviselet szerint a gyász színe a fehér. Mint a eflőtöztetett mintababán is látszik. A férfiak már 10-30 éve ahagyták a boeskoros, kőgatyás viseletüket. Férfiaknál már csak a gyászolási idő alatt hordott fehér vászoning maradt meg a régi népviseletről.

Hagyományos, mondhatjuk nemzeti tánc a községünk népének a "k ó l ó." valamikor - egy 10 év előtt - községünkben más tánc nem is volt ismeretes, csak a kóló. Ma a táncot csak az öregek járják el, nagyobb ünnepek, buszu alkalmával. Jé népi táncosok, kik az eredeti kólót járják: és jól: Jankovics Pál tizes. elnök, id. Várhágyi Pál, Horváth József boltos, Virovácz János /Gaszti /, a nők részéről ifj. Várhágyi Pálné, Sévő Györgyné, Zsárócz Pálné és Petricovics Pálné. Ezen népi tánc fennmaradását a kultúreszort megalkotásával biztosítottuk látjuk.

Községünk horvát nyelvű, így a tambura zenekar a népi zenekara. Tambura zenekar tagjai: Banyevác János, Petricovics György, Kiss György és Banyevác József. Ősi horvát zeneszerszámot is találunk falunkban, a "dudát." Kiváló kezelője, mestere is van, Kovács - Dudás - Pali bácsi személyében, ki szívesen vesz részt a kultúreszort munkájában is. Megszólaltatta már dudáját Sáros, Siófok, Kaposváron és, nem is egy ízben, pedig már 76 éves a Pali bácsi.

Gazdag községünk községünk lakóinak horvát nyelvű népdalcsokrá. Petrinovics Pálné a népdaluk legnagyobb helyi ismerője. Egy hónapja járt községünkben Vajdasági Tihánér, a Népművelődési Intézet részéről, népdalgyűjtés céljából. Felkerestük Petrinovicsné a 32 népdallal gazdagított a zeneszerző mintegy 500 népdalt kitevő gyűjteménye. Petrinovicsné is szívesen adja tovább tudását a kultúreszort fiatal tagjainak.

3./Lelki tulajdonságok:

A község dolgozóinak lelki tulajdonsága közül kiemelést érdemel a munkaszeretet. Ismerve a község múltbeli gazdasági megalapozottságát: felvetetnek a kérdést, hogyan tudott megélni községünk lakossága? Csak egy, hogy nem ijedt meg a munkától. Nagya munkaszeretete. Igaz, a kényszer vitte rá a sokszor emberfeletti munkára. Legtöbbször hazáig is távol valamely nagyvállalatokon keresték meg a család szűkös kenyerét. Állandó hónapozások voltak például Bunyevác Pál Miskó, ki jelenleg az 19.5. után épült új házában lakik, Jankovics Vince, ki szintén 19.5. után épített házat magának, Gadányi Józsefné, ugyancsak felszabadulás után épített magának házat. Virovác Vince és G. Gy. Récsán testvérek, az Eskutiss családdal négyen és még sokan mások felszabadulás után földhöz jutott és nincstelen gazda s ma már a község egy emberként legtöbbször határidő előtt teljesíti a mezőgazdasági munkákat.

Hogy némi fogalmunk legyen a földosztás előtti életről, lássuk a község túlnyomó többségének étkezését: zsíros és kusétel csak a legritkább esetben kerül az asztalra. Cakorrol szinte csak hallanak. Ebédétkezés náluk nem igen járja. Vasárnap és Ünnepeken például az ebédsidőt látogatásokkal, sétálásokkal ütik el. Csak "litánia" után, egy három óra körül kerülnek asztalhoz. Ezzel a módszerrel azonban megtakarították az ebédet, mert a vacsora és ebéd így egyben megvolt. A téli hónapoknak az állandó velejárója hétköznapokon is. Spenét, sóska, kel, kaposzta befőtt eltevés ismeretlen, -

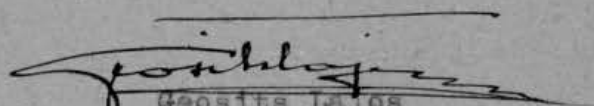
"egy" változás, mint minden téren, az étkezés terén is, községünkben. Bizonyítják az alábbi számok, a helyi földműves szövetség forgalmát mutatva évenként:

1949 évi forgalom	261.000 Ft.	ipareikk 31.000 Ft.
1950 "	225.000 Ft.	
1951-ben	275.000 Ft.	
1952 "	320.000 Ft.	
1953 "	375.000 Ft.	
1954-ben 9 havi forgalom	396.000 Ft.	ipareikk 96.000 Ft.

- * -

E monográfiának időben kissek, de eseményekben, fejlődésben leggazdagabb része a felszabadulás utáni lo esztendő. A felszabadult nép előtt nyitva áll a felemelkedés útja és az elmúlt lo év bizonyíték arra, hogy községünk népe is élni tudott ezzel a lehetőséggel. Az elkövetkező évtizedek még gazdagabbak lesznek a gazdasági és kulturális felemelkedés területén, s ez már a jövő monográfiájának lesz az anyaga.

Tétujfalu, 1954. évi október hó 1-én.

Geosits Lajos
áll. általános isk. igazgató.

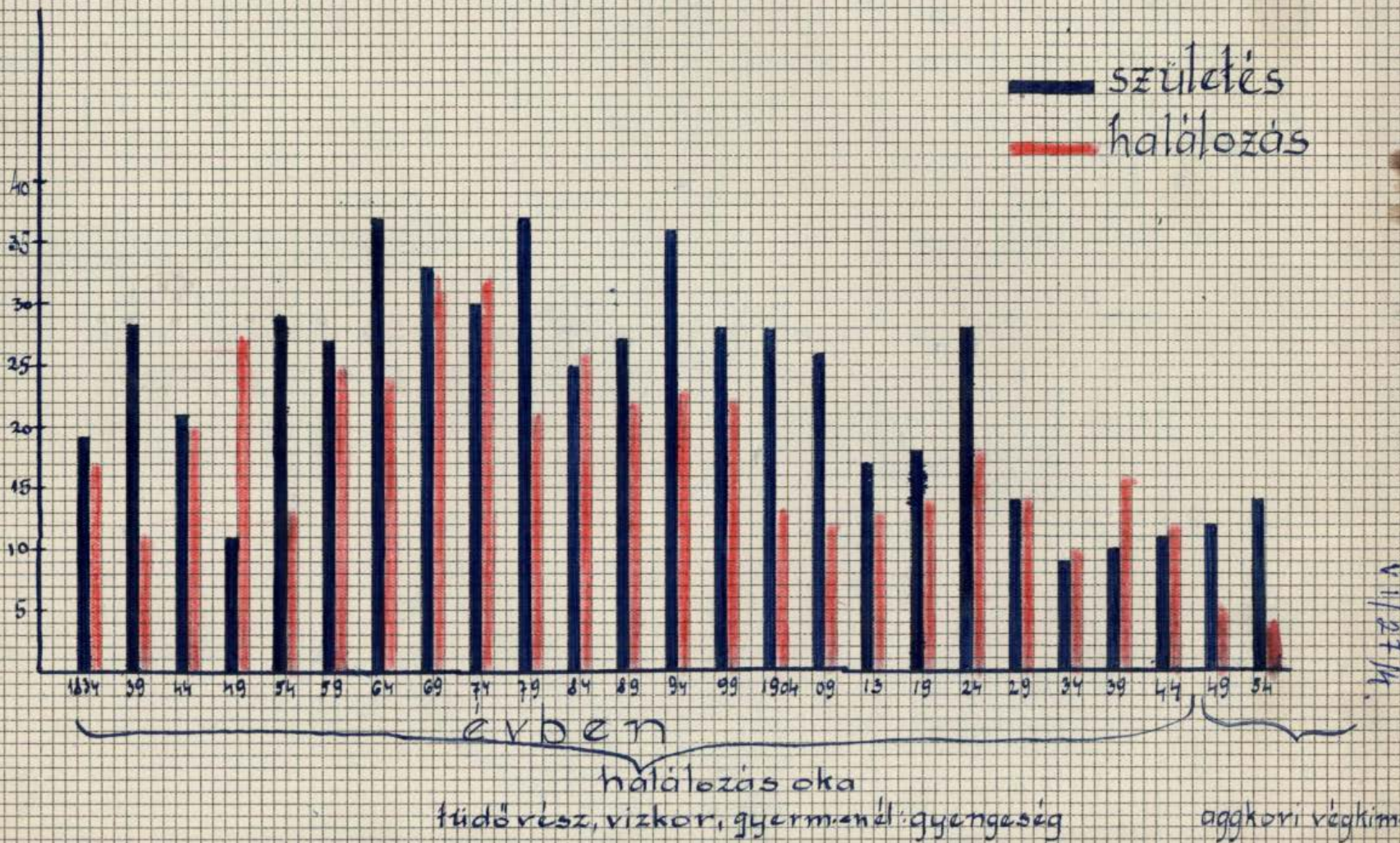
Tötüjfalu & helyzete vizrajza

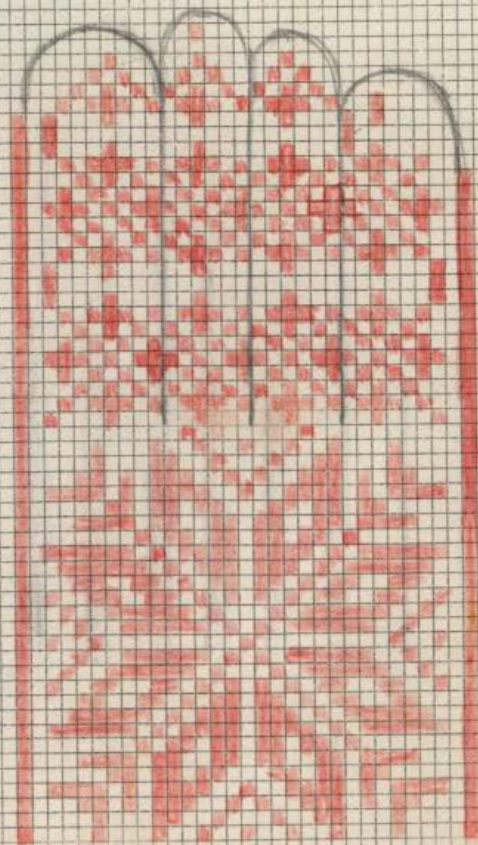
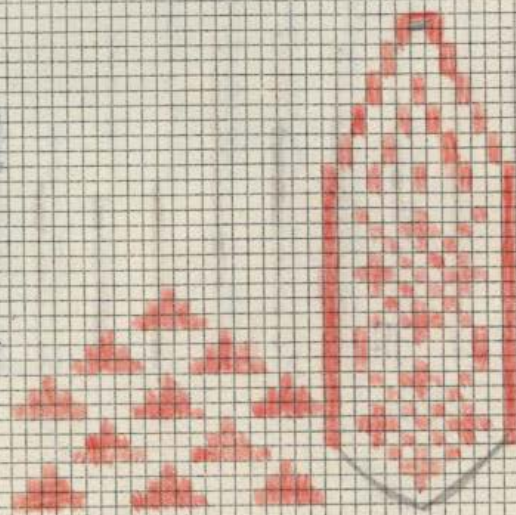
Felmagyarázat:

- Szójhagyomány szerinti "6" meder
- 1902-ig a meder
- Jelenlegi meder

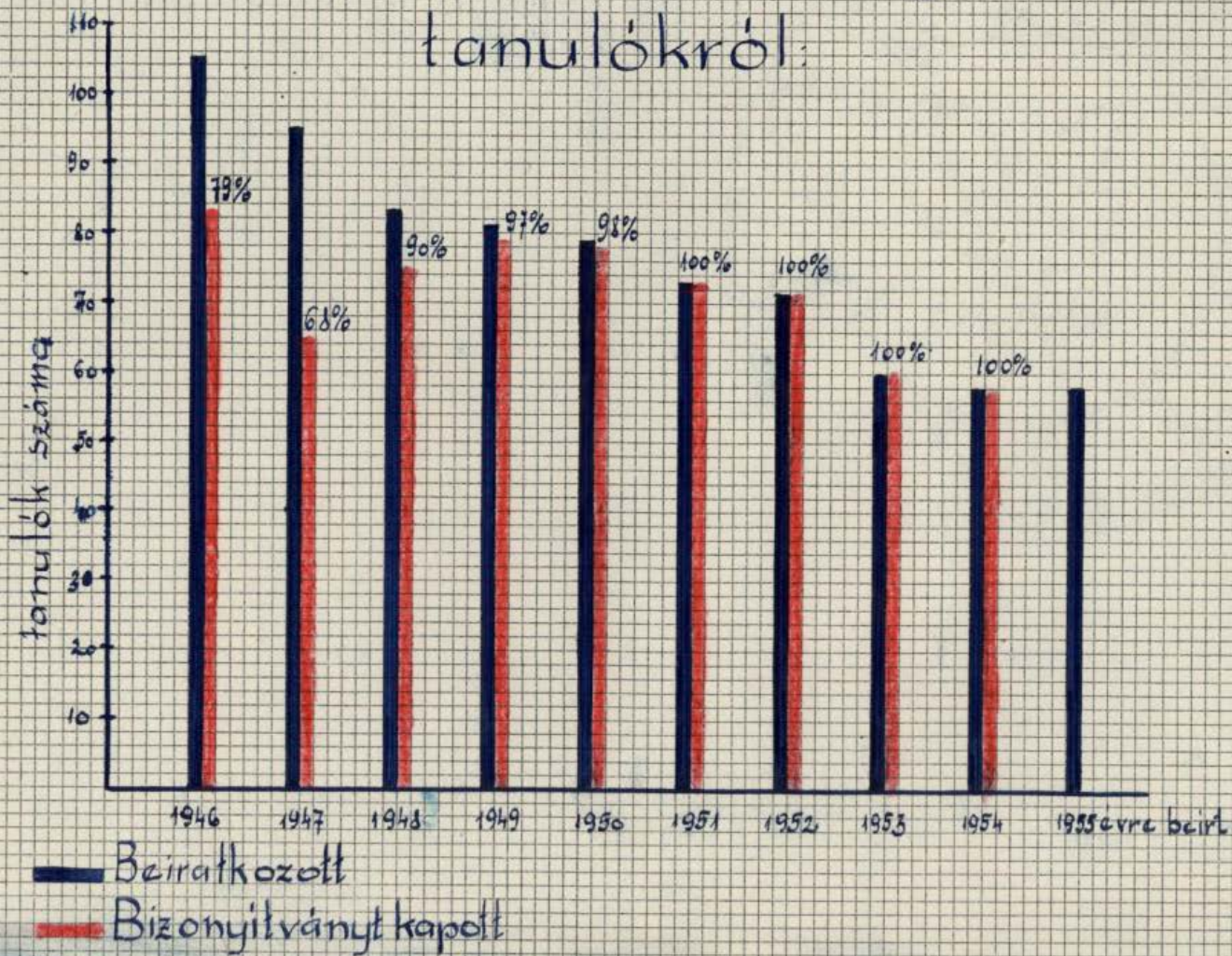
Tötüfalu községben a születések és halálozások grafikonja:

V/1/214

Tötűfaluú iskola grafikonja a beiskolázott és osztályzott tanulókról:

V/27/2.

Tötüfaluú iskola grafikonja VIII.o-ba beiratkozott és osztályozott tanulókról:

V/27/3